

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nina Pangerc

**Konkurenčnost držav kot determinanta premagovanja gospodarskih kriz:
analiza vpliva konkurenčnosti držav EU na uspešnost soočanja s
svetovno finančno in gospodarsko krizo leta 2009**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nina Pangerc

Mentor: red. prof. dr. Andreja Jaklič

**Konkurenčnost držav kot determinanta premagovanja gospodarskih kriz:
analiza vpliva konkurenčnosti držav EU na uspešnost soočanja s
svetovno finančno in gospodarsko krizo leta 2009**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

Konkurenčnost držav kot determinanta premagovanja gospodarskih kriz
Analiza vpliva konkurenčnosti držav EU na uspešnost soočanja s Svetovno finančno in gospodarsko krizo leta 2009

V diplomskem delu preučujem ali konkurenčnost države vpliva na uspešnost soočanja s krizo oziroma ali so bile bolj konkurenčne države EU bolj uspešne pri premagovanju svetovne finančne in gospodarske krize leta 2009. Empirična analiza vpliva konkurenčnosti držav EU na uspešnost soočanja s svetovno finančno in gospodarsko krizo leta 2009 je izdelana z uporabo treh metodoloških pristopov. Vpliv konkurenčnosti držav na uspešnost soočanja s krizo sem najprej analizirala s primerjavo povprečnih stopenj gospodarske rasti – rasti BDP po skupinah držav razvrščenih po konkurenčnosti; potem sem izračunala korelacijske koeficiente med konkurenčnostjo države v letu 2007 in stopnjo gospodarske rasti – upada BDP v letu 2009 in med konkurenčnostjo države v letu 2007 in povprečno stopnjo gospodarske rasti v obdobju od leta 2010 do leta 2015 oziroma številom let, ki so jih države potrebovale, da so spet dosegle pred-krizni nivo BDP, in nato uporabila še regresijsko analizo. Na podlagi rezultatov empirične analize sklepam, da upad gospodarske aktivnosti ob nastopu krize ni bil odvisen od konkurenčnosti države, je pa na drugi strani, mogoče zaznati značilno hitrejše okrevanje bolj konkurenčnih držav.

Ključne besede: konkurenčnost, gospodarska rast, gospodarska kriza, okrevanje gospodarstva.

Competitiveness of countries as a determinant of a recovery in economic crisis
An analysis of the effect of country competitiveness on the successes of dealing with the global financial and economic crisis of 2009 in EU countries

In the thesis, I investigate the effect of competitiveness on the country success in coping with the crisis. I analyse if the more competitive EU countries are more successful in dealing with the global financial and economic crisis in 2009. An empirical analysis of the impact of the competitiveness of the EU countries on the effectiveness of coping with the global financial and economic crisis of 2009 is conducted using three methodological approaches. I first analysed the impact by comparing the average rates of economic growth – GDP growth by groups of countries by competitiveness; then I calculated the correlation coefficients between the competitiveness of the country in 2007 and the rate of economic growth – decline of GDP in 2009 and the competitiveness of the country in 2007 and an average rate of economic growth in the period from 2010 to 2015 and the number of years needed by countries to recover – reach pre-crisis level of GDP, and then I used the regression analysis. Based on the results of the empirical analysis, I conclude that the decline in economic activity at the onset of the crisis was not dependent on the competitiveness of the country, but on the other hand, can be detected significantly faster recovery of the more competitive countries.

Key words: competitiveness, economic growth, economic crisis, economic recovery.

Kazalo

1 Uvod	6
2 Definicije in merjenje konkurenčnosti držav	8
2.1 Definicije konkurenčnosti držav	8
2.2 Merjenje konkurenčnosti držav	12
2.2.1 IMD raziskava konkurenčnosti držav	12
2.2.2 WEF raziskava konkurenčnosti držav	13
3 Pregled literature	16
3.1 Konkurenčnost in gospodarska rast ter blaginja	16
3.2 Konkurenčnost in gospodarsko okrevanje v ekonomskih krizah	18
4 Analiza vpliva konkurenčnosti držav EU na uspešnost soočanja s svetovno finančno in gospodarsko krizo leta 2009	19
4.1 Podatki	20
4.2 Metodologija	24
4.3 Rezultati	27
4.3.1 Primerjava povprečnih stopenj gospodarske rasti – rasti BDP po skupinah držav razvrščenih po konkurenčnosti	27
4.3.2 Analiza korelacijskih koeficientov	29
4.3.2 Regresijska analiza	32
5 Sklep	36
6 Literatura	39

Kazalo slik

Slika 2.1: Portejev diamant	10
Slika 4.1: Rast BDP v EU državah v obdobju 2010-15 po skupinah držav razvrščenih v 4 skupine po konkurenčnosti, v.....	28
Slika 4.2: Rast BDP v EU državah v obdobju 2010-15 po skupinah držav razvrščenih v 4 skupine po konkurenčnosti pri čemer so iz analize izločeni osamelci, v %.....	29

Kazalo tabel

Tabela 2.1: Uteži pri izračunu WEF-ovega indeksa konkurenčnosti za posamezne pod-indekse.....	16
Tabela 4.1: Upad BDP v EU državah v letu 2009 in v povprečna gospodarska rast v obdobju 2010-15 ter števil let, ki so jih države potrebovale, da so dosegle pred-krizni nivo BDP – število let okrevanja, v % in v številu let	21
Tabela 4.2: Konkurenčnost EU držav v letu pred krizo, indeks in mesto na lestvici	23
Tabela 4.3: Korelacijski koeficienti med vrednostjo WEF-ovega indeksa konkurenčnosti oziroma determinantami konkurenčnosti v letu 2007 in stopnjo gospodarske rasti – upada BDP v letu 2009, povprečno stopnjo rasti v obdobju 2010-15 in številom let, ki so jih države potrebovale za doseg pred-kriznega BDP – število let okrevanja, koeficienti	31
Tabela 4.4: Ocene parametrov prvega regresijskega modela s katerim preverjam vpliv konkurenčnosti države na upad BDP ob nastopu krize v letu 2009 in ugotavljam katere determinante konkurenčnosti so vplivale na upad BDP ob nastopu krize v letu 2009.....	33
Tabela 4.5: Ocene parametrov drugega regresijskega modela s katerim preverjam vpliv konkurenčnosti države na hitrost okrevanja in ugotavljam katere determinante konkurenčnosti so vplivale na hitrost okrevanja – pojasnjevalne spremenljivke imajo vrednosti iz leta 2007	34
Tabela 4.6: Ocene parametrov drugega regresijskega modela s katerim preverjam vpliv konkurenčnosti države na hitrost okrevanja in ugotavljam katere determinante konkurenčnosti so vplivale na hitrost okrevanja – pojasnjevalne spremenljivke imajo za eno leto odložene vrednosti	36

1 Uvod

V literaturi obstaja konsenz, da konkurenčnost države pozitivno vpliva na gospodarsko rast in blaginjo. Razumevanje konkurenčnosti držav danes temelji na Porterjevem konceptu konkurenčnosti držav (Porter 1990). Konkurenčnost države, institucije, ki se ukvarjajo z merjenjem konkurenčnosti držav, razumejo kot pogoje, ki vplivajo na sposobnost držav ustvarjati in ohranjati okolje, ki omogoča ustvarjanje vrednosti za podjetja in prosperitete svojim državljanom oziroma kot nabor institucij, politik in faktorjev, ki določajo produktivnost v nekem gospodarstvu, in tako določa nivo blaginje, ki jo država lahko doseže (IMD 2015; WEF 2015). To pomeni, da prevladuje prepričanje, da države, ki so sposobne ustvariti ugodne pogoje, za razvoj institucij, politik in faktorjev, ki določajo produktivnost v nekem gospodarstvu in omogočajo ustvarjanje vrednosti in prosperitete, rastejo hitreje od držav, ki teh pogojev oziroma privlačnosti okolja niso sposobne zagotoviti.

Težava ekonomskih teorij je, da je njihova pojasnjevalna moč kompleksnih pojavov v praksi omejena. Posebej slabo se pri pojasnjevanju pojavov in vzročno posledičnih zvez med ekonomskimi kategorijami izkažejo v času ekonomskih kriz. V tem kontekstu se postavlja vprašanje, ali so bolj konkurenčne države tudi bolj pripravljene na ekonomske krize in so zato bolj uspešne pri zmanjševanju in odpravljanju posledic kriz ter tako tudi tekom kriz podjetjem in državljanom omogočajo ustvarjanje vrednosti in prosperitete. V diplomskem delu si tako zastavljam naslednje raziskovalno vprašanje: ali konkurenčnost države vpliva na uspešnost soočanja s krizo oziroma ali so bile bolj konkurenčne države EU bolj uspešne pri premagovanju svetovne finančne in gospodarske krize leta 2009. V iskanju odgovora na zastavljeno raziskovalno vprašanje postavim dve hipotezi: 1) Bolj konkurenčne EU države so utrpeli manjši upad gospodarske aktivnosti – upad BDP ob nastopu krize v letu 2009; in 2) Bolj konkurenčne EU države so po upadu gospodarske aktivnosti v letu 2009 hitreje okrevale.

V empirični analizi vpliva konkurenčnosti držav EU na uspešnost soočanja s svetovno finančno in gospodarsko krizo leta 2009 sem zajela 27 držav članic EU. Pri merah konkurenčnosti držav sem naslonila na WEF-ovo raziskavo in njihov indeks konkurenčnosti.

Analize sem se lotila z uporabo treh metodoloških pristopov. Vpliv konkurenčnosti držav na uspešnost soočanja s svetovno finančno in gospodarsko krizo leta 2009 sem najprej analizirala s primerjavo povprečnih stopenj gospodarske rasti – rasti BDP po skupinah držav razvrščenih po konkurenčnosti. Države sem razdelila po konkurenčnosti glede na vrednost WEF-ovega indeksa konkurenčnosti v letu 2007 v štiri skupine, o vplivu konkurenčnosti na uspešnost soočanja s krizo pa sklepala na podlagi grafične predstavitve gibanj povprečnih stopenj gospodarske rasti – rasti BDP skupin držav. Potem sem izračunala korelacijske koeficiente med vrednostjo WEF-ovega indeksa konkurenčnosti v letu 2007 in stopnjo gospodarske rasti – upada BDP v letu 2009 in med vrednostjo WEF-ovega indeksa konkurenčnosti v letu 2007 in povprečno stopnjo gospodarske rasti v obdobju od leta 2010 do leta 2015 oziroma številom let, ki so jih države potrebovale, da so spet dosegle pred-krizni nivo BDP ter o povezanosti med konkurenčnostjo in gospodarsko rastjo sklepala na podlagi njihovih vrednosti. Zaradi omejitev teh dveh pristopov, sem v analizi uporabila še regresijsko analizo. S testiranjem več regresijskih modelov sem spet analizirala vpliv konkurenčnosti države na upad BDP ob nastopu krize v letu 2009 in vpliv konkurenčnosti na hitrost gospodarskega okrevanja. Rezultati empirične analize so pri uporabi vseh treh metod podobni in pokažejo, da upad gospodarske aktivnosti ob nastopu krize ni bil odvisen od konkurenčnosti države, je pa na drugi strani, mogoče zaznati značilno hitrejše okrevanje bolj konkurenčnih držav.

Struktura diplomskega dela je naslednja. V drugem poglavju najprej navajam definicije konkurenčnosti in predstavljam metodologijo, ki se uporablja pri merjenju konkurenčnosti držav. V tretjem poglavju analiziram literaturo, ki se ukvarja z analizo vpliva konkurenčnosti držav na gospodarsko rast in blaginjo držav. V četrtem poglavju je moja analiza vpliva konkurenčnosti držav EU na uspešnost soočanja s svetovno finančno in gospodarsko krizo leta 2009. Najprej predstavim uporabljene podatke in vzorec držav, ki se ga uporabila v empirični analizi, sledi predstavitev uporabljene metodologije in na koncu predstavitev rezultatov analize. V zadnjem, petem poglavju pa podajam sklepe diplomskega dela.

2 Definicije in merjenje konkurenčnosti držav

Termin konkurenčnost oziroma pridevnik konkurenčen (-čna) izhaja iz besede konkurenca, ki pomeni prizadevanje, da je z večjo kvaliteto blaga ali nižjo ceno izdelkov, z boljšimi storitvami kot nasprotnik ali akcijo, pri kateri se ugotavlja kvaliteta koga v razmerju do drugega (SSKJ 2014). Biti konkurenčen (-čna) pa pomeni posedovati sposobnosti, da nekdo postane boljši nasprotnik oziroma zmaguje v tekmi na trgu. Največkrat o konkurenčnosti govorimo na ravni podjetij, izraz pa se uporablja tudi pri širše opredeljenih skupnostih, kot so regije in države. Ko govorimo o konkurenčnosti podjetja, pri razumevanju pojma konkurenčnosti ni posebnih težav, konkurenčno je tisto podjetje, ki zna na trgu ponuditi kvaliteten proizvod ali storitev po nizki ceni in je zato na trgu uspešen. Težje pa si razložimo pojem konkurenčnosti držav, saj države kot take ne nastopajo na mednarodnem trgu s ponudbo proizvodov in storitev, pač pa na trgu nastopajo njihova podjetja, poleg tega pa na uspešnost nastopanja podjetij na mednarodnem trgu vpliva vrsta drugih dejavnikov. Zato je definicija konkurenčnosti držav nekoliko bolj kompleksna, saj mora po eni strani zajeti tako sposobnost podjetij za konkuriranje na mednarodnem trgu, kot tudi druge dejavnike, ki pomembno vplivajo na uspešnost konkuriranja podjetij na mednarodnem trgu, kot so npr. razpoložljivost produkcijskih faktorjev, razvitost podpornega okolja, ipd. Glede na kompleksno definicijo konkurenčnosti držav, ki so jo prevzele tudi institucije, ki merijo konkurenčnost držav, pa gre pri merjenju konkurenčnosti držav za sistematično analizo dejavnikov, ki vplivajo na sposobnost podjetij, da s svojimi proizvodi in storitvami uspešno konkurirajo na mednarodnem trgu.

2.1 Definicije konkurenčnosti držav

Definicij konkurenčnosti držav oziroma gospodarstev je veliko. Dober pregled le-teh najdemo npr. v Kitson in drugi (2004). V ekonomski teoriji je bil koncept konkurenčnosti držav po Ricardovi ideji sprva definiran s komparativnimi prednostmi države. Države izkoriščajo komparativne prednosti preko specializacije v proizvodnji in trgovini z drugimi državami. Trgovina je posledica razlik med državami v razpoložljivosti produkcijskih faktorjev. Čeprav je

koncept komparativnih prednosti držav logično povezan s konkurenčnostjo držav, Kitson in drugi (2004) ugotavljajo, da je koncept komparativnih prednosti za merjenje konkurenčnosti držav pomanjkljiv, saj gre za statičen pogled, ki temelji zgolj na razpoložljivosti produkcijskih faktorjev in ne predpostavlja, da bi lahko država bistveno vplivala na svojo konkurenčnost.

Nova paradigma komparativnih prednosti da državi bistveno pomembnejšo vlogo in predpostavlja, da lahko država razvija in izboljša svojo konkurenčnost. Osredotoča se predvsem na faktorje, ki omogočajo podjetjem, kot ključnim deležnikom, ki soustvarjajo konkurenčnosti držav, da zgradijo in vzdržujejo konkurenčne prednosti. Eden izmed prvih podpornikov te teorije je bil Michael E. Porter, ki pravi, da večina politikov, tako kot tudi marsikateri manager v podjetju, napačno dojema vire konkurenčnosti (Porter, 1990). Konkurenčnost po njegovem mnenju ne izhaja iz nizkih stroškov kapitala, cenene delovne sile oziroma iz statične učinkovitosti, pač je konkurenčnost funkcija dinamične progresivnosti, inovativnosti in sposobnosti spreminjanja in napredovanja (Porter, 1990). Porter (1990) meni, da je edini smiseln koncept konkurenčnosti produktivnost. Osnovni cilj vsake države je zagotavljati visok življenjski standard svojim državljanom, sposobnost zagotavljanja le-tega pa je odvisna od produktivnosti pri uporabi produkcijskih faktorjev, skratka produktivnosti podjetij. Podobno meni tudi Krugman (1990), ki pravi, da sposobnost povečevanja življenjskega standarda državljanov temelji skoraj izključno na sposobnosti povečevanja outputa na zaposlenega.

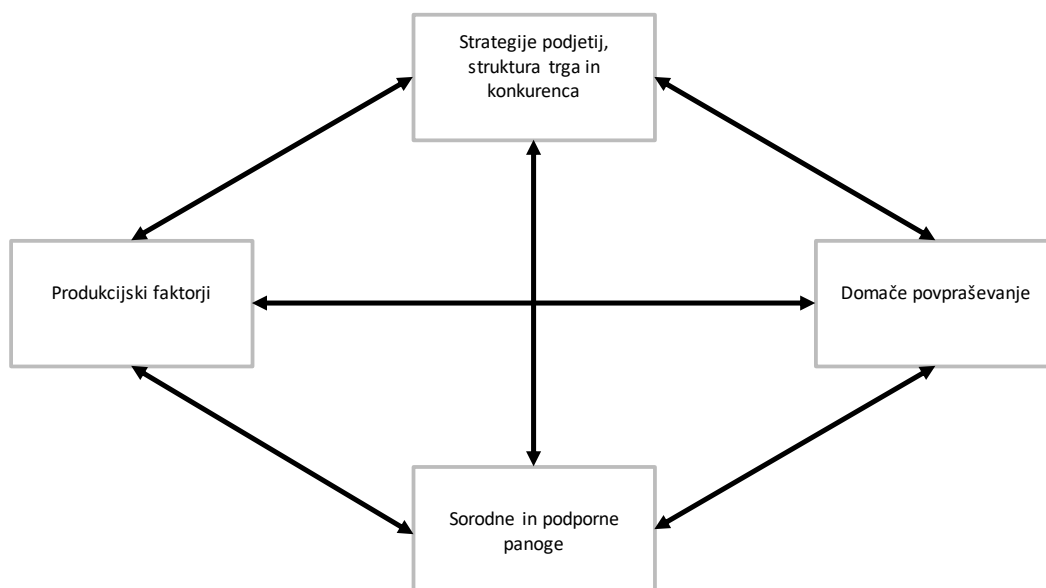
Porter (1990) je do definicije konkurenčnosti držav prišel z analizo 10 najpomembnejših držav v mednarodni trgovini. Ugotavlja, da čeprav ima vsako uspešno podjetje drugačno strategijo, imajo podjetja, ki so uspešna na mednarodnem trgu, eno skupno značilnost. Uspešna podjetja inovirajo. Inovacije se kažejo v novih produktih, novih proizvodnih procesih in načinih trženja ali novih načinih učenja. Inovacija, ki podjetju zagotovi konkurenčno prednost, pa mora podjetje znati obdržati. To lahko obdrži samo s konstantnim napredkom in izboljšavami v poslovanju ter sposobnostjo prilagajanja spremembam, ki so del našega vsakdana. Da bi ugotovil, kako države pridejo do konkurenčne prednosti in kako le-to obdržijo, oziroma od česa je odvisna konkurenčnost države, poskuša ugotoviti, zakaj so

določena podjetja locirana v določenih državah sposobna konstanto inovirati in uspevati na mednarodnem trgu oziroma kaj jim omogoča ustvariti in obdržati konkurenčne prednosti.

Porter (1990) meni, da osnovne predpogoje za inovacije in napredek predstavljajo štiri skupine faktorjev, ki samostojno ali kot sistem, definirajo ugodno poslovno okolje:

1. Producerski faktorji.
2. Domače povpraševanje.
3. Sorodne in podporne panoge.
4. Strategije podjetij, struktura trga in konkurenca.

Slika 2.1: Porterjev diamant

Vir: Porter (1990)

Porter (1990), za razliko od klasičnih ekonomistov, ki komparativne prednosti države razlagajo z razpoložljivostjo produkcijskih faktorjev, meni, da najpomembnejših produkcijskih faktorjev, kot so npr. usposobljena delovna sila ali znanost, država ne podeduje, pač pa jih ustvarja. Najpomembnejši so faktorji, ki so posledica visokih in vzdržnih investicij in so

specializirani. Bolj pomembna kot obseg produkcijskih faktorjev pa je hitrost njihovega povečevanja in učinkovitost uporabe.

Domače povpraševanje v globaliziranem svetu izgleda na prvi pogled kot ne posebno pomemben faktor za uspeh na mednarodnem trgu. Ta pogled je napačen, Porter (1990) namreč ugotavlja, da ima domače povpraševanje pomemben vpliv na to, kako podjetja razvijajo odziv na potrebe kupcev oziroma porabnikov. Domače povpraševanje omogoči podjetjem preliminarno izkušnjo s potrebami trga in prisili podjetja v hitrejše inoviranje. Pri domačem povpraševanju pa je bolj kot velikost pomembna značilnost povpraševanja, kot je npr. relativna velikost glede na povpraševanje na tujih trgih, kdo so kupci na domačem trgu, sposobnosti domačih kupcev, da vplivajo na povpraševanje v drugih državah, ipd.

V okviru tretje skupine faktorjev Porter (1990) združuje obstoj sorodnih in podpornih panog. Za uspešen nastop na mednarodnem trgu je poleg kompetenc samega podjetja ključen obstoj dobaviteljev, ki podjetjem zagotavljajo cenovno ugodne inpute. Poleg cenovne konkurenčnosti je pomembna tudi njihova inovacijska sposobnost, bližina pa zagotavlja možnost sodelovanja pri razvoju inputov.

Na strategije podjetij pomembno vplivajo značilnosti narodov in zato težko govorimo o nekem univerzalnem uspešnem modelu upravljanja in vodenja podjetij. So pa določene karakteristike bolj uspešne oziroma manj uspešne pri upravljanju določenih dejavnosti. Po Porterju (1990) pomemben stimulator inoviranju in prodoru na mednarodni trg predstavlja tudi konkurenca na domačem trgu, saj tako kot konkurenca na mednarodnem trgu predstavlja močan konkurenčni pritisk podjetjem. Konkurenca na domačem trgu se ne kaže samo v pridobivanju tržnega deleža, pač pa tudi kot konkurenca pri pridobivanju kadrov, doseganju tehnološke odličnosti in dokazovanju o zmožnosti doseganja nemogočih ciljev.

Porter (1990) pomembno vlogo pri povečevanju konkurenčnosti pripisuje državi. Čeprav glede vloge države v literaturi ni konsenza; nekateri vidijo pomembno vlogo države pri

podpori določenih panog in podjetij, drugi pa zagovarjajo prosto delovanje trga, Porter (1990) meni, da mora država spodbujati težnjo podjetij k doseganju konkurenčnosti, pri čemer se mora zavedati, da lahko konkurenčnost panog in države lahko ustvarijo samo podjetja sama in ne država. Vloga države je lahko le posredna in se mora osredotočiti na ojačevane elementov, ki ustvarjajo ugodno poslovno okolje.

2.2 Merjenje konkurenčnosti držav

Na Porterjevem konceptu konkurenčnosti držav temelji tudi razumevanje konkurenčnosti pri institucijah, ki se ukvarjajo z merjenjem konkurenčnosti držav. V svetu sta se na tem področju uveljavili dve instituciji: Mednarodni inštitut za management (angl. *International Institute for Management – IMD*) in Svetovni gospodarski forum (angl. *World Economic Forum – WEF*). IMD npr. analizira konkurenčnost tako, da analizira, kako narodi in podjetja upravljajo s konkurenčnostjo z namenom doseganja prosperitete ali dobička. Zanimajo jih dejstva in politike, ki vplivajo na sposobnost držav ustvarjati in ohranjati okolje, ki omogoča ustvarjanje vrednosti za podjetja in prosperitete svojim državljanom (IMD 2015). WEF pa konkurenčnost definira kot nabor institucij, politik in faktorjev, ki določajo produktivnost v nekem gospodarstvu in tako določa nivo blaginje, ki jo država lahko doseže (WEF 2015).

2.2.1 IMD raziskava konkurenčnosti držav

IMD (2015) v analizi konkurenčnosti držav predpostavlja, da se bogastvo ustvarja primarno v okviru podjetij, čeprav zavedajoč se dejstva, da podjetja poslujejo v določenem narodnem gospodarstvu, v svoji analizi konkurenčnosti držav upošteva tudi značilnosti in razmere v narodnem gospodarstvu. Njihova metodologija podjetja in značilnosti ter razmere v narodnem gospodarstvu zajame preko analize 4 ključnih faktorjev (znotraj njih pa 5 pod-faktorjev):

1. Ekonomske razmere.
2. Učinkovitost vlade.

3. Učinkovitost podjetij.
4. Infrastruktura.

V okviru ekonomskih razmer IMD (2015) analizira makroekonomske razmere v državi, to je domače gospodarstvo, mednarodno trgovino, tuje investicije, zaposlenost in cene. V okviru učinkovitosti vlade skuša ugotoviti, v kolikšni meri so vladne politike naravnane k povečevanju konkurenčnosti in analizira javne finance, fiskalno politiko, delovanje institucij, zakonodajo, ki ureja poslovanje podjetij in družbeni okvir. V okviru učinkovitosti podjetij ugotavlja, v kolikšni meri domače okolje spodbuja podjetja k inoviranju in jim zagotavlja možnosti za donosno in odgovorno poslovanje ter analizira produktivnost, trg dela, financiranje, prakse korporativnega upravljanja in nagibe ter vrednote. V okviru infrastrukture pa zajame resurse kot so osnovna infrastruktura, tehnologija, znanost, zdravje in okolje ter izobraževanje.

V okviru omenjenih 4 faktorjev oziroma 20 pod-faktorjev IMD (2015) analizira več kot 300 kriterijev/spremenljivk. Kriteriji so izmerjeni s pomočjo trdih podatkov, to so podatki, ki se jih da izmeriti, ali mehkih podatkov, ki predstavljajo dožemanje oziroma percepcijo posameznih kriterijev konkurenčnosti, in jih pridobi z anketo. Prvi imajo pri agregaciji utež 2/3, slednji pa 1/3. Indeks konkurenčnosti oziroma rang pa IMD (2015) izračuna kot navadno povprečje vrednosti posameznih pod-faktorjev.

2.2.2 WEF raziskava konkurenčnosti držav

WEF-ov indeks konkurenčnosti, ki ga imenujejo globalni indeks konkurenčnosti (angl. *Global Competitiveness Index – GCI*) temelji 12 stebrih:

1. Institucije.
2. Infrastruktura.
3. Makroekonomsko okolje.
4. Zdravstvo in primarno šolstvo.

5. Visoko šolstvo in usposabljanje.
6. Učinkovitost trgov blaga in storitev.
7. Učinkovitost trga dela.
8. Razvitost finančnega trga.
9. Tehnološka pripravljenost.
10. Velikost trga.
11. Poslovna sofistikacija.
12. Inovacije.

V okviru institucij WEF (2015) analizira institucionalno okolje, to je zakonodaja in izvajanje zakonov ter delovanje institucij. Za konkurenčnost je pomembno delovanje tako javnih kot privatnih institucij. V okviru infrastrukture zajame transport, delovanje energetskega sistema, telekomunikacije. Ekonomska stabilnost v državi se je namreč pokazala kot pomemben faktor, ki vpliva na poslovanje podjetij predvsem v času ekonomskih kriz. V okviru zdravstva in primarnega šolstva ter visokega šolstva in usposabljanja analizira razpoložljivost in kvaliteto tovrstnih storitev, saj so le-te ključne za ponudbo produktivne delovne sile. V okviru učinkovitosti trgov blaga in storitev analizira konkurenco in vpliv konkurenčnih pritiskov na domačem trgu, ki so ključnega pomena, da podjetja razvijejo konkurenčne prednosti na mednarodnem trgu. Z analizo učinkovitosti trga dela posega na najpomembnejši trg produkcijskih faktorjev in analizira v kolikšni meri le-ta zagotavlja najboljšo alokacijo dela po možnih alternativnih uporabah, kakšni mehanizmi so na voljo za dvigovanje produktivnosti zaposlenih in tudi privlačnost okolja, ki je ključna za privabljanje delovne sile iz tujine ob pomanjkanju ustrezno usposobljene delovne sile doma. Razvit finančni trg je potreben za učinkovito alokacijo prihrankov v gospodarstvu, kot tudi pritok kapitala iz tujine. Razpoložljivost virov financiranja je ključnega pomena za investicijsko aktivnost v podjetjih. V okviru tehnološke pripravljenosti analizira sposobnost prilagajanja tehnologij v državi z namenom povečevanja produktivnosti, poseben poudarek je na informacijskih in telekomunikacijskih tehnologijah. Velikost trga vpliva na produktivnost preko ekonomij obsega, kjer pa le-ta ni omejen z državnimi mejami. Zato se analizira tako velikost domačega trga, kot tudi mednarodnih trgov, ki jih preko izvoza dosega podjetja v določeni državi. V okviru poslovne sofistikacije se analizira tako poslovna omrežja na ravni

države, kot tudi poslovanje in strategije podjetij. To je pomembno predvsem za države v naprednejših fazah razvoja, ko se osnovni dejavniki, ki vplivajo na produktivnost že izkoriščeni. V okviru inovacij pa WEF (2015) analizira inovacijsko aktivnost, kjer se osredotoča na izdatke v raziskave in razvoj v podjetjih, kot tudi podporno okolje.

V okviru omenjenih 12 stebrov WEF (2015) analizira 114 indikatorjev. Kljub temu, da vsi omenjeni faktorji vplivajo na konkurenčnost v vsaki državi, je vpliv posameznega faktorja v različnih državah lahko različen. Vpliv posameznega faktorja se namreč razlikuje glede na fazo razvoja v kateri se država nahaja. WEF predpostavlja tri razvojne faze, kjer je v vsaki fazi različen vpliv posameznih stebrov:

1. Faza v kateri je rast in blaginja odvisna od razpoložljivosti produkcijskih faktorjev (predvsem poceni delovne sile in naravnih bogastev), kjer so za konkurenčnost pomembni predvsem prvi štirje stebri.
2. Faza v kateri je rast odvisna od učinkovitosti, kjer so za konkurenčnost pomembni predvsem stebri od 5 do 10.
3. Faza v kateri je rast in blaginja odvisna od inovacij, kjer so za konkurenčnost pomembna predvsem zadnje dva stebra.

WEF-ov indeks konkurenčnosti omenjene različne vplive posameznih stebrov v državah, ki so v različnih razvojnih fazah, upošteva, tako da glede na razvojno fazo države ustrezno uteži pomen posameznega stebra. Zato omenjene stebre WEF združuje v 3 pod-indekse, to so:

1. Osnovni dejavniki.
2. Pospeševalci učinkovitosti.
3. Dejavniki inovativnosti in sofisticiranosti.

Tabela 2.1: Uteži pri izračunu WEF-ovega indeksa konkurenčnosti za posamezne pod-indekse

	Razvojna faza				
	Faza 1	Prehod od faze 1 do faze 2	Faza 2	Prehod od faze 2 do faze 3	Faza 3
BDP p.c. v \$	< 2.000	2.000 - 2.999	3.000 - 8.999	9.000 - 17.000	>17.000
Utež za Osnovni dejavniki	60%	40-60%	40%	20-40%	20%
Utež za Pospesevalci učinkovitosti	35%	35-50%	50%	50%	50%
Utež za dejavnike inovativnosti in sofisticiranosti	5%	5-10%	10%	10-30%	30%

Vir: WEF (2015).

Tudi pri WEF so indikatorji tako kot pri IMD izmerjeno s pomočjo trdih podatkov in mehkih podatkov oziroma percepcij. Pri izračunu indeksa konkurenčnosti pa WEF za razliko od IMD daje bistveno večji pomen podatkom pridobljenim z anketo, utež zanje namreč znaša 4/5.

3 Pregled literature

S preučevanjem konkurenčnosti držav in vpliva konkurenčnosti na gospodarsko rast in blaginjo se ukvarjajo tako ekonomisti v institucijah, ki se ukvarjajo z merjenjem konkurenčnosti držav, kot tudi drugi raziskovalci. Pregled literature na tem področju pokaže, da obstaja konsenz o pozitivnem vpliv konkurenčnosti države na gospodarsko rast in blaginjo, manj trdne pa so ugotovitve o vplivu konkurenčnosti na gospodarsko rast v času ekonomskih kriz.

3.1 Konkurenčnost in gospodarska rast ter blaginja

McArthur in Sachs (2002) sta analizirala povezavo med WEF-ovim indeksom konkurenčnosti in gospodarsko rastjo za več kot 100 držav v obdobju od leta 1992 do leta 2000 in ugotovila,

da konkurenčnost značilno pozitivno vpliva na gospodarsko rast. V regresijskem modelu sta kontrolirala tudi za tako imenovani učinek dohitevanja (angl. *catch-up effect*) in med pojasnjevalne spremenljivke vključila vrednost BDP države.¹ Kljub temu, da pokažeta na značilno pozitivno povezavo med konkurenčnostjo in gospodarsko rastjo, se sprašujeta ali bi konkurenčnost lahko pojasnila tudi razlike v gospodarski rasti med državami v prihodnosti, in tako ne samo uspela pojasniti le razlik v nekem preteklem obdobju.

Vpliv konkurenčnosti na gospodarsko rast in blaginjo v evropskih državah sta preučevala Olsson in Schuller (2012). Ugotovila sta pozitivno povezavo med konkurenčnostjo in življenjskim standardom ter kvaliteto življenja, o čemer sklepajo sicer le na podlagi korelacijskega koeficienta in ugotovljene močne pozitivne korelacije med WEF-ovim indeksom konkurenčnosti in BDP na prebivalca, in močne pozitivne korelacije med WEF-ovim indeksom konkurenčnosti in indeksom indeksa kvalitete življenja ter indeksa razvoja človeškega kapitala.

Podobnik in drugi (2012) poskušajo ugotoviti, kakšna je verjetnost, da manj razvita država postane razvita država v naslednjih desetih letih in to povezati s konkurenčnostjo države oziroma korupcijo v državi, ki naj bi bila tesno povezana s konkurenčnostjo. Ugotavljajo, da je verjetnost zelo nizka, zelo nizka pa je po njihovem mnenju tudi verjetnost, da država na srednji rok bistveno izboljša svojo konkurenčnost. Trdijo, da je izboljšanje konkurenčnosti države mogoče le ob spremembi družbenih norm in uveljavljenih načinov obnašanja v državi, kar pa se spet zelo redko dogaja. S podobnimi vprašanji se je ukvarjal tudi Varga (2013), ki je primerjal gospodarsko rast in razvoj držav Srednje in Vzhodne Evrope (CEE države) po spremembi ekonomskega sistema v 90ih letih (v obdobju 1990-2013) in skušal razlike v razvitosti teh držav pojasniti z razlikami v konkurenčnosti oziroma posameznimi dejavniki, ki vplivajo na konkurenčnost države. Ugotavlja, da so bile CEE države različno uspešne pri konvergenci k povprečni razvitosti v EU. Pri tem izloči dve državi, ki sta bili pri tem posebej uspešni, to sta Češka in Slovenija, za kateri pa ugotovi, da sta bili nadpovprečno konkurenčni, svojo konkurenčnost pa sta gradili na inovacijah in izobraževanju. Podobno visoko odvisnost

¹ Manj razvite države namreč rastejo hitreje kot bolj razvite države, *ceteris paribus*.

med gospodarsko rastjo blaginjo ter konkurenčnostjo potrdita tudi Ben Amar in Hamdi (2012) za afriške države. V analizi 23 afriških držav v obdobju od leta 2004 do leta 2009 ugotovi značilno pozitivno povezavo med BDP na prebivalca in WEF-ovim indeksom konkurenčnosti.

V literaturi pa obstajajo tudi prispevki, ki ne potrjujejo korelacije med gospodarsko rastjo in blaginjo ter konkurenčnostjo držav, čeprav je teh v primerjavi s tistimi, ki ugotavljajo pozitivno povezavo oziroma vpliv, relativno malo. Vladimirovich Shkiotov (2013) je npr. v svoji analizi, v kateri upošteva 5 največjih gospodarstev na svetu, ugotovil, da v obdobju od leta 2008 do leta 2012 teh konceptov ne moremo povezovati in le-ti niso odvisni drug od drugega. Vladimirovich Shkiotov (2013) tako celo podvomi v Portejevo teorijo konkurenčnosti držav, čeprav se sicer zaveda omejitev povezanih s kompleksnostjo svoje analize.

3.2 Konkurenčnost in gospodarsko okrevanje v ekonomskih krizah

Glede na to, da se je prva večja globalna ekonomska kriza po tem, ko se je začelo sistematsko meriti konkurenčnosti držav, pojavila šele v letu 2009, so prispevki, ki se ukvarjajo s preučevanjem vpliva konkurenčnosti na uspešnost spopada s krizo takih razsežnosti relativno redki. Prvo temeljito analizo večjega vzorca držav opravijo Sala-i-Martin in drugi (2015). Ugotavljajo, da se vlade držav pri reševanju finančne in gospodarske krize leta 2009 zatekajo v glavnem h kratkoročnim ukrepom in da ostaja gospodarska rast še vedno relativno šibka, kljub temu, da teče že sedmo leto po nastopu krize (kar presega dolžino tipičnega cikla). Med razlogi za počasno okrevanje navajajo, sekularno stagnacijo, na katero spet opozarja Summers (2016), staranje prebivalstva v razvitih državah in nekaterih državah razvijajočih se trgov, zmanjševanje investicij in upočasnjevanje rasti produktivnosti.² Dodaten vzrok za nizko gospodarsko rast, posebej v EU, je tudi finančni sistem, ki se še vedno

² Sekularna stagnacija pomeni daljše obdobje upočasnjene gospodarske rasti, kar v zadnjih letih doživlja Evropa ali Japonska. Pri sekularni stagnaciji gre za rast nižjo od potencialno možne, pri čemer ne gre za probleme na strani ponudbe, pač pa je vzrok prenizko agregatno povpraševanje. O sekularni stagnaciji je govoril že Alvin Hansen v 30ih letih prejšnjega v času velike depresije (Hansen 1939).

sooča s težavami, ki so se pokazale tekom finančne krize. Kljub nizkim obrestnim meram namreč banke še vedno niso povečale ponudbe posojil, saj še vedno obstaja v gospodarstvu velika negotovost, dodatno pa je k temu pripomoglo tudi povečanje regulacije v bančništvu (Sala-i-Martin in drugi 2015).

Sala-i-Martin in drugi (2015) ugotavljajo, da je bil upad gospodarske aktivnosti po državah ob nastopu krize neodvisen od konkurenčnosti države, je pa na drugi strani mogoče zaznati značilno hitrejše okrevanje bolj konkurenčnih držav. Hitrejše okrevanje bolj konkurenčnih držav Sala-i-Martin in drugi (2015) ugotavljajo po vseh skupinah držav razdeljenih glede na razvitost oziroma višino dohodka, čeprav je razlika oziroma učinek večji pri bolj razvitih državah. Razlika v povprečni letni stopnji gospodarske rasti v prvih dveh razredih – najbolj razvitih držav je med najbolj in najmanj konkurenčnimi državami okrog 3 odstotne točke, medtem ko znaša razlika v zadnjih dveh razredih – najmanj razvitih držav le okoli 1 odstotno točko.

Do podobnih ugotovitev so prišli tudi Podobnik in drugi (2012), ki so preučevali odvisnost upada ekonomske aktivnosti od konkurenčnosti držav v času globalne finančne in gospodarske krize iz leta 2009 v Evropskih državah. Ugotavljajo namreč, da je bil upad BDP na prebivalca v bolj konkurenčnih evropskih državah – merjeno z WEF-ovim indeksom konkurenčnosti bistveno manjši kot v manj konkurenčnih državah, tudi oni pa pri preučevanju vpliva kontrolirajo za vpliv razvitosti države na konkurenčnost države.

4 Analiza vpliva konkurenčnosti držav EU na uspešnost soočanja s svetovno finančno in gospodarsko krizo leta 2009

Z analizo vpliva konkurenčnosti držav na uspešnost soočanja s svetovno finančno in gospodarsko krizo leta 2009 preverjam, ali je bil upad gospodarske aktivnosti ob nastopu

krize in kasnejše okrevanje odvisno od konkurenčnosti držav ter katere determinante konkurenčnosti so imele največji vpliv. V nadaljevanju najprej predstavim podatke, ki sem jih uporabila v empirični analizi, potem uporabljeno metodologijo, in na koncu dobljene rezultate.

4.1 Podatki

V empirični analizi sem zajela 27 držav članic EU, torej vse države članice vključujoč širitev v letu 2007. V analizi se pri merah konkurenčnosti držav naslanjam na WEF-ovo raziskavo in njihov indeks konkurenčnosti.³ V WEF-ovi podatkovni bazi so podatki o konkurenčnosti 151 držav, baza pa pokriva obdobje od leta 2006 do leta 2014. V bazi so na voljo podatki za indeks konkurenčnosti države in vseh 12 stebrov oziroma 114 indikatorjev, na podlagi katerih so izračunane vrednosti za stebre in indeks. Poleg teh v analizi uporabljam podatke o gospodarski rasti držav, ki sem jih pridobila na internetni strani Svetovne banke, podatke pa sem dopolnila s podatki Eurostata in Evropske komisije.

Svetovna finančna in gospodarska kriza leta 2009 je močno udarila v EU. Povprečni upad gospodarske aktivnosti v letu 2009 je v analiziranih državah znašal kar – 5,58 %, kar je bistveno več kot drugod po svetu. V ZDA je npr. BDP upadel za 2,8 %, medtem ko je bila rast v azijski regiji in arabskem svetu v letu 2009 pozitivna. BDP je upadel v vseh državah, razen na Poljskem. Največji pa je bil upad v Baltskih državah, kjer je BDP upadel za več kot 14 %.

³WEF-ova podatkovna baza o konkurenčnosti je javno dostopna na njihovi internetni strani.

Tabela 4.1: Upad BDP v EU državah v letu 2009 in v povprečna gospodarska rast v obdobju 2010-15 ter števil let, ki so jih države potrebovale, da so dosegle pred-krizni nivo BDP – število let okrevanja, v % in v številu let

Država	Rast BDP v letu 2009	Povp. rast v 2010-15	Število let Okrevanja
Avstrija	-3,8	1,2	2
Belgija	-2,3	1,2	1
Bolgarija	-4,2	1,3	5
Ciper	-2,0	-1,3	12
Češka	-4,8	1,5	6
Danska	-5,1	0,8	7
Estonija	-14,7	3,5	4
Finska	-8,3	0,5	14
Francija	-2,9	1,0	2
Nemčija	-5,6	2,0	2
Grčija	-4,3	-4,1	20
Madžarska	-6,6	1,6	6
Irska	-5,6	2,9	5
Italija	-5,5	-0,3	13
Litva	-14,3	2,3	7
Latvija	-14,8	3,3	5
Luksemburg	-5,4	3,4	2
Malta	-2,8	3,3	1
Nizozemska	-3,8	0,8	6
Poljska	2,6	3,1	0
Portugalska	-3,0	-0,5	10
Romunija	-7,1	1,9	6
Slovaška	-5,5	2,8	2
Slovenija	-7,8	0,7	9
Španija	-3,6	-0,1	8
Švedska	-5,2	2,7	1
Velika Britanija	-4,2	2,0	2

Vir: povzeto po Svetovna banka 2016; Eurostat 2016; Evropska komisija 2016 in lastni izračuni.

Po letu 2009 so države EU različno hitro okrevale. Kar nekaj držav je že v letu 2010 ali 2011 spet doseglo pred-krizne nivoje BDP, druge so za to potrebovale več let, medtem so doseženi BDP v letu 2015 v kar 9 državah še vedno po pred-kriznimi nivoji.⁴ Najhitreje je okrevala Belgija, Malta in Švedska, pred-kriznih nivojev BDP pa še vedno v letu 2015 ne dosega Ciper, Danska, Finska, Grčija, Italija, Litva, Portugalska, Slovenija in Španija.

⁴ Za države, ki v letu 2015 še niso dosegle pred-kriznega nivoja BDP, sem se pri oceni napovedi števila let, ki bo za to potrebno naslonila na napovedi gospodarske rasti v državi, ki jih pripravlja Evropska komisija (Evropska komisija 2016).

V letu pred krizo – zadnje merjenje konkurenčnosti pri WEF je bilo izvedeno v letih 2007-08 so države EU izkazovale različne stopnje konkurenčnosti. Države so dosegale vrednost indeksa od 3,9 do 4,7 oziroma med 151 državami, za katere WEF meri konkurenčnost, zasedle od 3. mesta do 79. mesta. Med najbolj konkurenčnimi državami so bile uvrščene Danska, Švedska, Nemčija, Finska in Velika Britanija (vse so se uvrstile med prvo deseterico najbolj konkurenčnih držav na svetu), med najmanj konkurenčnimi državami pa Bolgarija, Romunija, Grčija, Ciper in Malta , ki so zasedle od 55. do 79 mesta.

Tabela 4.2: Konkurenčnost EU držav v letu pred krizo, indeks in mesto na lestvici

Država	GCI indeks	Mesto na lestvici	1. steber	2. steber	3. steber	4. steber	5. steber	6. Steber	7. steber	8. steber	9. steber	10. steber	11. steber	12. Steber
Avstrija	5,226	15	5,718	5,690	5,323	6,287	5,402	5,407	4,524	5,128	5,171	4,467	5,689	4,756
Belgija	5,100	20	5,064	5,646	4,898	6,306	5,572	5,201	4,097	5,371	4,815	4,676	5,442	4,739
Bolgarija	3,928	79	3,217	2,907	5,162	5,575	3,991	3,891	4,252	4,094	3,108	3,655	3,569	2,959
Ciper	4,228	55	4,650	4,907	5,023	6,250	4,456	4,653	4,156	4,884	3,849	2,725	4,260	3,248
Češka	4,577	33	3,840	4,222	5,263	6,057	4,846	4,652	4,635	4,605	4,121	4,376	4,705	3,947
Danska	5,554	3	6,136	6,096	5,870	6,451	5,960	5,431	5,516	5,891	5,640	4,187	5,605	5,110
Estonija	4,744	27	4,738	4,378	5,848	6,056	5,184	4,950	4,763	5,097	5,075	2,892	4,392	3,751
Finska	5,488	6	6,157	5,840	5,873	6,580	6,015	5,354	4,751	5,578	5,364	4,085	5,463	5,666
Francija	5,181	18	5,087	6,462	4,931	6,309	5,382	5,032	4,063	5,199	4,878	5,658	5,468	4,691
Nemčija	5,511	5	5,827	6,650	4,925	5,876	5,325	5,291	4,452	5,640	5,054	5,898	5,935	5,457
Grčija	4,078	65	4,314	4,379	4,286	5,831	4,439	4,244	3,694	4,412	3,294	4,328	4,127	3,226
Madžarska	4,352	47	4,141	3,925	4,217	5,863	4,639	4,258	4,360	4,642	3,906	4,261	4,346	3,606
Irska	5,025	22	5,248	4,032	5,690	6,276	5,260	5,414	4,868	5,913	4,646	4,174	5,065	4,537
Italija	4,358	46	3,767	3,914	4,456	6,081	4,553	4,321	3,505	3,958	4,366	5,607	4,913	3,451
Litva	4,407	45	4,017	3,913	5,240	5,769	4,818	4,472	4,614	4,897	4,008	3,083	4,019	3,083
Latvija	4,489	38	4,079	4,051	5,344	5,803	4,979	4,518	4,490	4,586	4,037	3,396	4,433	3,449
Luksemburg	4,879	25	5,497	5,374	5,795	5,994	4,399	5,229	4,563	5,847	5,384	3,094	4,955	4,176
Malta	4,206	56	4,783	4,110	4,897	5,888	4,436	4,510	3,961	5,402	4,255	2,159	4,152	3,245
Nizozemska	5,401	10	5,727	5,838	5,727	6,322	5,572	5,368	4,706	5,630	5,654	4,946	5,544	4,881
Poljska	4,283	51	3,646	3,031	5,008	5,962	4,616	4,123	4,440	4,323	3,437	4,883	4,040	3,281
Portugalska	4,477	40	4,871	4,980	4,681	6,035	4,617	4,589	4,143	4,943	4,276	4,284	4,366	3,708
Romunija	3,972	74	3,442	2,573	4,643	5,616	4,136	4,039	4,134	4,048	3,291	4,233	3,989	3,094
Slovaška	4,447	41	3,993	3,781	4,924	5,881	4,417	4,658	4,764	5,022	4,080	3,806	4,256	3,421
Slovenija	4,480	39	4,450	4,318	5,467	6,156	5,083	4,628	4,435	4,677	4,290	3,282	4,653	3,752
Španija	4,663	29	4,460	5,460	5,417	5,950	4,749	4,591	4,083	4,958	4,326	5,357	4,814	3,585
Švedska	5,542	4	5,862	5,711	5,756	6,439	5,979	5,370	4,609	5,725	5,868	4,468	5,704	5,534
Velika Britanija	5,415	9	5,309	5,707	5,181	6,162	5,421	5,295	5,291	6,169	5,271	5,744	5,412	4,795

Opombe: 1. steber – Institucije, 2. steber – Infrastruktura, 3. steber – Makroekonomsko okolje, 4. steber – Zdravstvo in primarno šolstvo, 5. steber – Visoko šolstvo in usposabljanje, 6. steber – Učinkovitost trgov blaga in storitev, 7. steber – Učinkovitost trga dela, 8. steber – Razvitost finančnega trga, 9. steber – Tehnološka pripravljenost, 10. steber – Velikost trga, 11. steber – Poslovna sofisticacija in 12. steber – Inovacije

Vir: WEF 2015 in lastni izračuni.

4.2 Metodologija

Vpliv konkurenčnosti držav na uspešnost soočanja s svetovno finančno in gospodarsko krizo leta 2009 je analizirana najprej s primerjavo povprečnih stopenj gospodarske rasti – rasti BDP po skupinah držav razvrščenih po konkurenčnosti v obdobju od leta 2006 do leta 2015. Države sem razdelila po konkurenčnosti glede na vrednost WEF-ovega indeksa konkurenčnosti v letu 2007 v štiri skupine, meje pa so določene z vrednostmi kvartilov. O vplivu konkurenčnosti držav na uspešnost soočanja s krizo sem sklepala na podlagi grafične predstavitve gibanj povprečnih stopenj gospodarske rasti – rasti BDP skupin držav. Vse to sem izračunala in prikazala tudi po determinantah konkurenčnosti oziroma 12. stebrih, na podlagi katerih pri WEF izmerijo konkurenčnost države.

Potem sem izračunala korelacijske koeficiente med vrednostjo WEF-ovega indeksa konkurenčnosti v letu 2007 in stopnjo gospodarske rasti – upada BDP v letu 2009. Tako sem preverila, ali so bile bolj konkurenčne države soočene z manjšim upadom gospodarske aktivnosti. Da bi ugotovila odvisnost hitrosti okrevanja od konkurenčnosti, pa izračunam še korelacijske koeficiente med vrednostjo WEF-ovega indeksa konkurenčnosti v letu 2007 in povprečno stopnjo gospodarske rasti v obdobju od leta 2010 do leta 2015 oziroma številom let, ki so jih države potrebovale, da so dosegle oziroma bodo dosegle pred-krizni BDP. O vplivu konkurenčnosti držav na uspešnost soočanja s krizo pa sem sklepala na podlagi velikosti korelacijskih koeficientov. Vse korelacijske koeficiente sem spet izračunala tudi po determinantah konkurenčnosti oziroma 12. stebrih, na podlagi katerih pri WEF izmerijo konkurenčnost države.

Sklepanje o vplivu konkurenčnosti držav na uspešnost soočanja s krizo na podlagi izračunanih korelacijskih koeficientov ima določene omejitve. S korelacijskimi koeficienti preverimo lahko samo povezanost med dvema pojavoma, ne pa odvisnosti med pojavoma. Še več, korelacijski koeficient ne upošteva, da bi bil lahko en pojav povezan ali odvisen od še katerega drugega pojava. V konkretnem primeru je analiza vpliva konkurenčnosti držav na uspešnost soočanja s krizo na podlagi korelacijskih koeficientov problematična, ker na

gospodarsko rast ali število let potrebnih za doseg pred-kriznega BDP, poleg konkurenčnosti države lahko vpliva veliko drugih dejavnikov. Kot se ugotavlja v literaturi, je gospodarska rast že zaradi tako imenovanega učinka dohitevanja (angl. *catch-up effect*) višja v manj razvitih državah. Poleg tega v analizi korelacijskih koeficientov ne moremo upoštevati spreminjanja konkurenčnosti držav v času.

Zato sem vpliv konkurenčnosti držav na uspešnost soočanja s krizo analizirala tudi z regresijsko analizo. Oblikovala in testirala sem 3 regresijske modele. S testiranjem prvega regresijskega modela preverjam vpliv konkurenčnosti države na upad BDP ob nastopu krize v letu 2009:

$$\Delta BDP_{2009} = \alpha + \beta GCI_{2007} + \gamma BDPpc_{2007} + \varepsilon \quad (1)$$

kjer je:

ΔBDP_{2009} upad BDP v letu 2009

GCI_{2007} WEF-ov indeks konkurenčnosti v letu 2007

$BDPpc_{2007}$ BDP na prebivalca v letu 2007 (kontrolna spremenljivka za tako imenovani učinek dohitevanja (angl. *catch-up effect*)).

Namesto indeksa konkurenčnosti sem v model vključila tudi vrednosti determinant konkurenčnosti – 12. stebrov in tako preverila, katere determinante konkurenčnosti so vplivale na upad BDP ob nastopu krize v letu 2009.

S testiranjem drugega in tretjega regresijskega modela pa preverjam vpliv konkurenčnosti na hitrost gospodarskega okrevanja. V drugem regresijskem modelu je odvisna spremenljivka

gospodarska rast – rast BDP (ΔBDP_t) v obdobju od leta 2010 do leta 2015:

$$\Delta BDP_t = \alpha + \beta GCI_{2007} + \gamma BDPpc_{t-1} + \varepsilon \quad (2)$$

v tretjem pa odvisno spremenljivko v regresijskem modelu predstavlja število let, ki so jih države potrebovale, da so dosegle pred-krizni nivo BDP (n):

$$n = \alpha + \beta GCI_{2007} + \gamma BDPpc_{t-1} + \varepsilon \quad (3)$$

Tudi pri testiranju drugega in tretjega regresijskega modela sem nato namesto indeksa konkurenčnosti v model nato vključila vrednosti determinant konkurenčnosti – 12. stebrov in tako preverila, katere determinante konkurenčnosti so vplivale na hitrost gospodarskega okrevanja.

Ker se je konkurenčnost držav spreminjala v času, sem ocenila drugi in tretji regresijski model tudi tako, da sem namesto WEF-ovega indeksa konkurenčnosti v letu 2007 oziroma vrednosti determinant konkurenčnosti – 12. stebrov v letu 2007 med pojasnjevalnimi spremenljivkami vključila za eno leto odložene vrednosti WEF-ovega indeksa konkurenčnosti oziroma vrednosti determinant konkurenčnosti – 12. stebrov. Tako sem analizirala tudi učinek spreminjanja konkurenčnosti oziroma determinant konkurenčnosti držav na hitrost okrevanja.

Parametre prvega regresijskega modela sem ocenila z uporabo metode najmanjših kvadratov (angl. *ordinary least squares – OLS*). Z metodo OLS parametre ocenimo, tako da minimiziramo vsoto kvadratov razlik med opazovanimi vrednostmi v vzorcu in napovedanimi

vrednostmi z uporabo linearne funkcije pojasnjevalnih spremenljivk vključenih v regresijski model (Košmelj in Rovan 2007). Pri drugem in tretjem regresijskem modelu imajo podatki panelno strukturo – opazujem namreč različne države v različnih časovnih obdobjih. Zato sem v tem primeru uporabila tudi metodo za ocenjevanje tako imenovanih panelnih modelov. Predpostavila sem model slučajnih učinkov (angl. *random effect model*) in v skladu s tem ocenila parametre regresijskega modela z metodo generaliziranih najmanjših kvadratov (angl. *generalized least squares – GLS*). Za to sem se odločila, ker so tako ocenjevali vplive konkurenčnosti držav na gospodarsko rast in blaginjo v primerljivih študijah. Model slučajnih učinkov predpostavlja, da obstaja opazovani enoti – državi lasten učinek, ki pa se za razliko od fiksnega učinka časovno spreminja in je slučajen. Zato bi uporaba OLS metode rezultirala v neučinkovitih ocenah in se v tem primeru uporablja metodo GLS (Green 2003).

4.3 Rezultati

Dobljeni rezultati kažejo, da upad gospodarske aktivnosti ob nastopu krize ni bil odvisen od konkurenčnosti države, je pa na drugi strani, mogoče zaznati značilno hitrejše okrevanje bolj konkurenčnih držav. Na podlagi rezultatov lahko kot ključne determinante konkurenčnosti, ki so pozitivno in značilno vplivale na hitrost okrevanja, izpostavim le razvitost finančnega trga pred krizo, tehnološko pripravljenost države, tako pred krizo kot v času okrevanja, in učinkovitost trgov blaga in storitev ter trga dela v času okrevanja.

4.3.1 Primerjava povprečnih stopenj gospodarske rasti – rasti BDP po skupinah držav razvrščenih po konkurenčnosti

Primerjava povprečnih stopenj gospodarske rasti – rasti BDP po skupinah držav razvrščenih po konkurenčnosti ne pokaže, da so bile bolj konkurenčne države soočene z manjšim upadom BDP ob nastopu krize v letu 2009. Bi pa lahko na podlagi gibanj povprečnih stopenj gospodarske rasti v obdobju od leta 2010 do leta 2015 sklepali, da je bilo okrevanje hitrejše v državah, ki so pred nastopom krize bile bolj konkurenčne.

Slika 4.1: Rast BDP v EU državah v obdobju 2010-15 po skupinah držav razvrščenih v 4 skupine po konkurenčnosti, v %

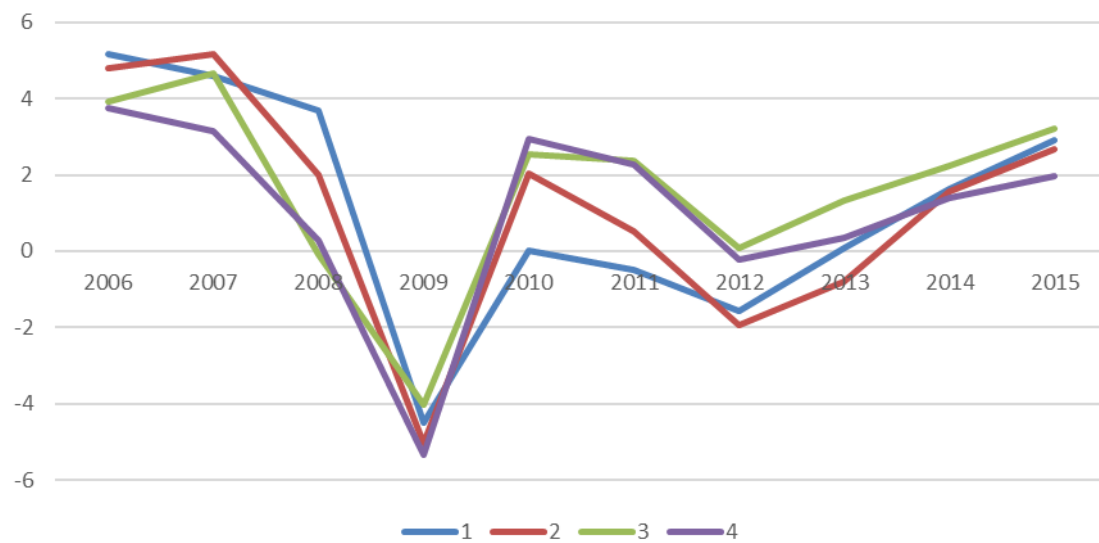

Opombe: 1 – skupina najmanj konkurenčnih držav, 4 – skupina najbolj konkurenčnih držav.

Vir: povzeto po Svetovna banka 2016; Eurostat 2016; WEF 2015 in lastni izračuni.

Analiza opisnih statistik – upada BDP v letu 2009 je pokazala, da obstaja med analiziranimi državami nekaj držav z ekstremno visokim upadom BDP, v eni izmed držav pa v letu 2009 sploh ni prišlo do upada BDP. Ker bi te ekstreme vrednosti lahko imele pomemben vpliv na rezultate analize, sem izračune izdelala še, tako da sem iz analize te države izločila. Med osamelce, ki sem jih iz analize izločila so bile uvrščene Estonija, Litva, Latvija in Poljska. Če iz analize izločim omenjene 4 države ugotovim, da je bil upad BDP v letu 2009 v državah, ki so bile pred nastopom krize manj konkurenčne še vedno približno enak kot v bolj konkurenčnih državah, je pa razvidno še nekoliko hitrejše okrevanje bolj konkurenčnih držav, v primerjavi s hitrostjo okrevanja, ki sem jo ugotovila v analizi v kateri sem vključila vse države.

Slika 4.2: Rast BDP v EU državah v obdobju 2010-15 po skupinah držav razvrščenih v 4 skupine po konkurenčnosti pri čemer so iz analize izločeni osamelci, v %

Opombe: 1 – skupina najmanj konkurenčnih držav, 4 – skupina najbolj konkurenčnih držav.

Vir: povzeto po Svetovna banka 2016; Eurostat 2016; WEF 2015 in lastni izračuni.

Analiza povprečnih stopenj gospodarske rasti – rasti BDP po skupinah držav razvrščenih po determinantah konkurenčnosti – 12. stebrih pokaže, da so bile le pri 4. stebru – Zdravstvo in primarno šolstvo in 10. stebru – Velikost trga najbolj konkurenčne države glede na določeno determinanto konkurenčnosti soočene z manjšimi upadom BDP v letu 2009 kot najmanj konkurenčne države. Pri vseh drugih determinantah nisem opazila manjšega upada BDP v najbolj konkurenčnih državah v primerjavi z najmanj konkurenčnimi državami. Če izločim osamelce, pa se to pokaže samo pri 4. stebru – Zdravstvo in primarno šolstvo. Pri večini determinant pa je jasno razvidno hitrejše okrevanje bolj konkurenčnih držav.

4.3.2 Analiza korelacijskih koeficientov

Sklepi analize korelacijskih koeficientov so podobni sklepom primerjave povprečnih stopenj gospodarske rasti – rasti BDP po skupinah držav razvrščenih po konkurenčnosti. Analiza spet ne pokaže, da so bile bolj konkurenčne države soočene z manjšim upadom BDP ob nastopu krize v letu 2009, je pa mogoče hitrost okrevanja spet vsaj delno povezati s konkurenčnostjo

države in bi tako lahko sklepali, da je bilo okrevanje hitrejše v državah, ki so bile pred nastopom krize bolj konkurenčne.

Korelacijski koeficient med upadom BDP v letu 2009 in WEF-ovim indeksom konkurenčnosti države v letu 2007 znaša manj kot 0,2 (če iz analize izločim osamelce, pa zavzame celo negativno vrednost), na podlagi česar lahko zaključimo, da gre za neznatno povezanost med spremenljivkama in da upada BDP ob nastopu krize v letu 2009 ne moremo povezovati s konkurenčnostjo države. Nekoliko višjo vrednost zavzame korelacijski koeficient, če izmerimo moč povezave med povprečno stopnjo gospodarske rasti v obdobju od leta 2010 do leta 2015 in WEF-ovim indeksom konkurenčnosti države v letu 2007. Le-ta zavzame vrednost 0,168 oziroma 0,283 (če iz analize izločim osamelce) na podlagi česar bi lahko sklepali, da gre za šibko pozitivno povezavo med spremenljivkama, in bi tako lahko sklepali, da je bila hitrost okrevanja vsaj delno povezana s konkurenčnostjo države in da je bilo okrevanje hitrejše v državah, ki so pred nastopom krize bile bolj konkurenčne. Podobno so sklepi pri analizi korelacijskega koeficienta med številom let, ki so jih države potrebovale za doseg pred-kriznega BDP in WEF-ovim indeksom konkurenčnosti države v letu 2007, z razliko, da je v tem primeru koeficient pričakovano negativen, in po absolutni vrednosti še nekoliko večji. Na podlagi vrednosti tega korelacijskega koeficienta bi tako spet lahko sklepali, da je bila hitrost okrevanja vsaj delno povezana s konkurenčnostjo države in da je bilo okrevanje hitrejše v državah, ki so bile pred nastopom krize bolj konkurenčne.

Podobno na podlagi korelacijskih koeficientov ne morem potrditi povezanosti med upadom BDP v letu 2009 in posameznimi determinantami konkurenčnosti – 12. stebri, saj le korelacijski pri 2. stebri – Infrastruktura in 10. stebri – Velikost trga nakazuje na šibko pozitivno povezanost. Vrednost korelacijskega koeficienta pri 10. stebri – Velikost trga pa se v primeru, da iz analize izločim osamelce – med njimi tudi Poljsko, ki je ena izmed največjih evropskih držav z velikim domačim trgom, znatno zmanjša. Tako bi težko sklepali, da to velja za vse EU države. Spet višje so vrednosti korelacijskih koeficientov, če analiziram povezavo med povprečno stopnjo rasti v obdobju od leta 2010 do leta 2015 oziroma številom let, ki so jih države potrebovale za doseg pred-kriznega BDP in posameznimi determinantami

konkurenčnosti – 12. stebri. Vsaj šibko pozitivno povezavo ugotavljam pri 1. stebru – Institucije, 3. stebru – Makroekonomske razmere, 6. stebru – Učinkovitost trgov blaga in storitev, 7. stebru – Učinkovitost trga dela, 8. stebru – Razvitost finančnega trga, 9. stebru – Tehnološki pripravljenosti, 11. stebru – Poslovna sofistifikacija in 12. stebru – Inovacije. Največje vrednosti korelacijskega koeficienta pa pri 7. stebru – Učinkovitost trga dela in 8. stebru – Razvitost finančnega trga. Tako bi lahko sklepali, da je bila hitrost okrevanja vsaj delno povezana z razvitostjo institucionalnega okolja, makroekonomskimi razmerami, učinkovitostjo trgov blaga in storitev ter dela, razvitostjo finančnega trga tehnološko pripravljenostjo, poslovno sofistifikacijo in inovacijami, med njimi pa zagotovo z učinkovitostjo trga dela in razvitostjo finančnega trga pred nastopom krize.

Tabela 4.3: Korelacijski koeficienti med vrednostjo WEF-ovega indeksa konkurenčnosti oziroma determinantami konkurenčnosti v letu 2007 in stopnjo gospodarske rasti – upada BDP v letu 2009, povprečno stopnjo rasti v obdobju 2010-15 in številom let, ki so jih države potrebovale za doseg pred-kriznega BDP – število let okrevanja, koeficienti

	Rast BDP v letu 2009		Povp. rast v 2010-15		Število let okrevanja	
	Vse države	Brez osamelcev	Vse države	Brez osamelcev	Vse države	Brez osamelcev
GCI	0,025	-0,050	0,168	0,283	-0,293	-0,360
1. steber	0,075	0,028	0,025	0,172	-0,127	-0,214
2. steber	0,144	0,252	-0,161	-0,027	-0,090	-0,196
3. steber	-0,274	-0,173	0,400	0,372	-0,233	-0,243
4. steber	0,199	0,034	-0,106	-0,004	0,019	-0,004
5. steber	-0,099	-0,104	0,093	0,121	-0,154	-0,186
6. steber	0,000	0,033	0,186	0,327	-0,276	-0,375
7. steber	-0,226	-0,263	0,455	0,447	-0,346	-0,352
8. steber	0,046	0,099	0,290	0,447	-0,355	-0,456
9. steber	-0,063	-0,024	0,234	0,358	-0,287	-0,382
10. steber	0,382	0,010	-0,231	-0,142	-0,057	-0,053
11. steber	0,132	-0,023	0,028	0,203	-0,221	-0,321
12. steber	0,092	-0,149	0,098	0,264	-0,223	-0,303

Opombe: 1. steber – Institucije, 2. steber – Infrastruktura, 3. steber – Makroekonomsko okolje, 4. steber – Zdravstvo in primarno šolstvo, 5. steber – Visoko šolstvo in usposabljanje, 6. steber – Učinkovitost trgov blaga in storitev, 7. steber – Učinkovitost trga dela, 8. steber – Razvitost finančnega trga, 9. steber – Tehnološka pripravljenost, 10. steber – Velikost trga, 11. steber – Poslovna sofistifikacija in 12. steber – Inovacije

Vir: povzeto po WEF 2015; Svetovna banka 2016; Eurostat 2016; Evropska komisija 2016 in lastni izračuni.

4.3.2 Regresijska analiza

Rezultati regresijske analize potrjujejo sklepe izpeljane na podlagi primerjave povprečnih stopenj gospodarske rasti – rasti BDP po skupinah držav razvrščenih po konkurenčnosti in analize korelacijskih koeficientov. Tudi regresijska analiza ne pokaže, da so bile bolj konkurenčne države soočene z manjšim upadom BDP ob nastopu krize v letu 2009, je pa mogoče hitrost okrevanja pojasniti s konkurenčnostjo države in bi tako lahko sklepali, da je konkurenčnost države pozitivno vplivala na hitrost okrevanja.

Kot je razvidno v tabeli 4.4 (specifikacija I) regresijski koeficient v prvem regresijskem modelu pri GCI_2007, ne pri testiranju modela na vseh državah, ne pri testiranju modela, ko sem izločila osamelce, ni statistično značilen. Prav tako na podlagi ocen regresijskih koeficientov v specifikaciji II v kateri testiram vpliv posameznih determinant konkurenčnosti – 12. stebrov na upad BDP po nastopu krize v letu 2009 ne morem potrditi pozitivnega vpliva katere izmed determinant na upad BDP po nastopu krize v letu 2009 in tako izpostaviti, katere izmed determinant kot tiste, ki so botrovale manjšemu upadu BDP po nastopu krize v letu 2009.⁵

⁵ Zaradi pričakovane visoke korelacije med pojasnjevalnimi spremenljivkami v regresijskih modelih, ki vključujejo determinante konkurenčnosti in z njo povezanimi problemi multikolinearnosti, sem izdelala korelacijsko matriko med spremenljivkami za determinante konkurenčnosti. Korelacijski koeficienti so posebej visoki pri 11. in 12. faktorju. Ker bi to lahko imelo vpliv na ocenjen parametre, sem te regresijske modele ocenila tudi brez teh faktorjev. Tako ocenjeni parametri pa se z vidika predznakov in statistične značilnosti regresijskih koeficientov bistveno ne razlikujejo.

Tabela 4.4: Ocene parametrov prvega regresijskega modela s katerim preverjam vpliv konkurenčnosti države na upad BDP ob nastopu krize v letu 2009 in ugotavljam katere determinante konkurenčnosti so vplivale na upad BDP ob nastopu krize v letu 2009

	I		II	
	Vse države	Brez Osamelcev	Vse države	Brez osamelcev
GCI_2007	-1,312	-0,236		
1. steber_2007			2,432	-1,505
2. steber_2007			-0,689	1,729 *
3. steber_2007			1,689	-0,444
4. steber_2007			1,897	-1,828
5. steber_2007			-1,080 ***	1,523
6. steber_2007			-1,066 **	7,736
7. steber_2007			-0,070	-2,062
8. steber_2007			6,003	-0,022
9. steber_2007			-3,801 *	1,245
10. steber_2007			1,572	0,292
11. steber_2007			6,341	-4,074
12. steber_2007			1,161	-2,359
BDP pc_2007	-0,001	-0,001	-0,001	-0,001
Konstanta	-1,254	-3,749	-85,716	-4,452
Število držav	27	23	27	23
Število opazovanj	27	23	27	23
R2	0,0521	0,0036	0,7207	0,6537

Opombe: 1. steber – Institucije, 2. steber – Infrastruktura, 3. steber – Makroekonomsko okolje, 4. steber – Zdravstvo in primarno šolstvo, 5. steber – Visoko šolstvo in usposabljanje, 6. steber – Učinkovitost trgov blaga in storitev, 7. steber – Učinkovitost trga dela, 8. steber – Razvitost finančnega trga, 9. steber – Tehnološka pripravljenost, 10. steber – Velikost trga, 11. steber – Poslovna sofisticacija in 12. steber – Inovacije; *** statistična značilnost pri stopnji značilnosti < 0,01, ** statistična značilnost pri stopnji značilnosti < 0,05 in statistična značilnost pri stopnji značilnosti < 0,1.

Vir: povzeto po WEF 2015; Svetovna banka 2016; Eurostat 2016; Evropska komisija 2016 in lastni izračuni.

Bolj spodbudni so rezultati pri testiranju drugega regresijskega modela, s katerim preverjam vpliv konkurenčnosti države na hitrost okrevanja in ugotavljam, katere determinante konkurenčnosti so vplivale na hitrost okrevanja. Kot je razvidno iz tabele 4.5 (specifikacija I) je regresijski koeficient pri GCI 2007 pozitiven in statistično značilen pri stopnji značilnosti manjši od 0,1. Pozitiven in statistično značilen regresijski koeficient sem dobila pri uporabi OLS, medtem ko je ocena ob predpostavki panelnega modela s slučajnimi učinki (angl. *random effects*) in GLS metode le malenkostno nad kritično mejo 0,1.⁶ Na podlagi tega lahko sklepamo, da konkurenčnost države pozitivno vpliva na hitrost okrevanja.

⁶ Podobne rezultate sem dobila tudi na podlagi testiranja tretjega regresijskega modela, ki jih zato v diplomskem delu ne prikazujem.

Pri analizi determinant konkurenčnosti oziroma njihovem vplivu na hitrost okrevanja sem pozitiven in statistično značilen regresijski koeficient našla pri 8. stebru – Razvitost finančnega trga in 9. stebru – Tehnološka pripravljenost (tabela 4.5, specifikacija II). Tako lahko zaključim, da je na hitrost okrevanja pozitivno vplivala predvsem razvitost finančnega trga in tehnološka pripravljenost države pred krizo, ne pa druge determinante konkurenčnosti.

Tabela 4.5: Ocene parametrov drugega regresijskega modela s katerim preverjam vpliv konkurenčnosti države na hitrost okrevanja in ugotavljam katere determinante konkurenčnosti so vplivale na hitrost okrevanja – pojasnjevalne spremenljivke imajo vrednosti iz leta 2007

	I		II	
	OLS	GLS	OLS	GLS
GCI_2007	0,826 *	1,412 *		
1. steber_2007			-2,202 ***	-2,005
2. steber_2007			-1,136 ***	-1,201 *
3. steber_2007			0,785	1,102
4. steber_2007			-2,771 **	-2,244
5. steber_2007			-1,056	-2,012
6. steber_2007			-0,803	-0,891
7. steber_2007			-0,244	-0,333
8. steber_2007			2,447 ***	2,585
9. steber_2007			1,835 ***	1,977 *
10. steber_2007			-0,761 **	-0,773 *
11. steber_2007			2,348	2,940
12. steber_2007			1,303	1,392
BDP pc_1	-0,001	-0,001	-0,001 *	-0,001 *
Konstanta	-1,857	-3,824	7,547	4,037
Število držav	27	27	27	27
Število opazovanj	162	162	162	162
R2	0,1648	0,1505	0,4814	0,4749

Opombe: 1. steber – Institucije, 2. steber – Infrastruktura, 3. steber – Makroekonomsko okolje, 4. steber – Zdravstvo in primarno šolstvo, 5. steber – Visoko šolstvo in usposabljanje, 6. steber – Učinkovitost trgov blaga in storitev, 7. steber – Učinkovitost trga dela, 8. steber – Razvitost finančnega trga, 9. steber – Tehnološka pripravljenost, 10. steber – Velikost trga, 11. steber – Poslovna sofisticacija in 12. steber – Inovacije; *** statistična značilnost pri stopnji značilnosti < 0,01, ** statistična značilnost pri stopnji značilnosti < 0,05 in statistična značilnost pri stopnji značilnosti < 0,1.

Vir: povzeto po WEF 2015; Svetovna banka 2016; Eurostat 2016; Evropska komisija 2016 in lastni izračuni.

Kot že omenjeno, se je konkurenčnost držav spreminjala v času, zato sem ocenila drugi (in tretji, ki pa ga v diplomskem delo zaradi podobnih rezultatov ne prikazujem) regresijski model tudi tako, da sem namesto WEF-ovega indeksa konkurenčnosti v letu 2007 oziroma

vrednosti determinant konkurenčnosti – 12. stebrov v letu 2007 med pojasnjevalnimi spremenljivkami vključila za eno leto odložene vrednosti WEF-ovega indeksa konkurenčnosti oziroma za eno leto odložene vrednosti determinant konkurenčnosti – 12. stebrov. Rezultate teh testiranj prikazujem v tabeli 4.6. Tudi v tem primeru lahko potrdim, da je konkurenčnost države značilno in pozitivno vplivala na hitrost okrevanja, saj sem tako pri uporabi pri uporabi OLS, kot predpostavki panelnega modela s slučajnimi učinki (angl. *random effects*) in GLS metode dobila pozitiven in statistično značilen regresijski koeficient.

Spet težje na podlagi dobljenih rezultatov sklepam o vplivu posameznih determinant konkurenčnosti – 12. stebrov na hitrost okrevanja. Tukaj sem pozitiven in statistično značilen koeficient dobila le pri 6. stebru – Učinkovitost trgov blaga in storitev, 7. stebru – Učinkovitost trga dela, 9. stebru – Tehnološka pripravljenost. Tako lahko zaključim, da je na hitrost okrevanja pozitivno vplivala učinkovitost trgov blaga in storitev ter trga dela in tehnološka pripravljenost države v času okrevanja, ne pa druge determinante konkurenčnosti.

Tabela 4.6: Ocene parametrov drugega regresijskega modela s katerim preverjam vpliv konkurenčnosti države na hitrost okrevanja in ugotavljam katere determinante konkurenčnosti so vplivale na hitrost okrevanja – pojasnjevalne spremenljivke imajo za eno leto odložene vrednosti

	I		II	
	OLS	GLS	OLS	GLS
GCI_1	1,256 **	1,965 **		
1. steber_1			0,178	0,639
2. steber_1			-0,479	0,917
3. steber_1			0,557	0,167
4. steber_1			-2,786 **	-2,399
5. steber_1			-1,096	-1,903
6. steber_1			3,579 **	1,356
7. steber_1			0,307	1,596 *
8. steber_1			-0,472	-1,513 **
9. steber_1			1,380 **	0,385
10. steber_1			-0,081	-0,806
11. steber_1			0,281	0,282
12. steber_1			-0,019	0,944
BDP pc_1	0,001	0,001 *	0,001 *	0,001 **
Konstanta	-3,612	-5,414	0,557	0,000
Število držav	27	27	27	27
Število opazovanj	162	162	162	162
R2	0,1781	0,1638	0,3964	0,2755

Opombe: 1. steber – Institucije, 2. steber – Infrastruktura, 3. steber – Makroekonomsko okolje, 4. steber – Zdravstvo in primarno šolstvo, 5. steber – Visoko šolstvo in usposabljanje, 6. steber – Učinkovitost trgov blaga in storitev, 7. steber – Učinkovitost trga dela, 8. steber – Razvitost finančnega trga, 9. steber – Tehnološka pripravljenost, 10. steber – Velikost trga, 11. steber – Poslovna sofisticacija in 12. steber – Inovacije; *** statistična značilnost pri stopnji značilnosti < 0,01, ** statistična značilnost pri stopnji značilnosti < 0,05 in statistična značilnost pri stopnji značilnosti < 0,1.

Vir: povzeto po WEF 2015; Svetovna banka 2016; Eurostat 2016; Evropska komisija 2016 in lastni izračuni.

Dobljeni rezultati so skladni z rezultati primerljivih študij, v katerih se ugotavlja neznačilen vpliv konkurenčnosti na upad gospodarske aktivnosti – BDP v letu 2009, vendar značilno pozitiven vpliv v kasnejših obdobjih okrevanja (Sala-i-Martin in drugi 2015; Podobni in drugi 2012). Po drugi strani pa dobljeni rezultati analize vpliva determinant konkurenčnosti na gospodarsko rast in blaginjo kažejo na potrebo po ponovnem razmisleku o potrebnih spremembah merjenja konkurenčnosti. Le-to je bilo v preteklosti že večkrat tako z vidika strukture, načinov merjenja in metodologije izračuna dopolnjeno (Porter in drugi 2008).

5 Sklep

V diplomskem delu sem si zastavila raziskovalno vprašanje, ali konkurenčnost države vpliva na uspešnost soočanja s krizo oziroma ali so bile bolj konkurenčne države EU bolj uspešne pri premagovanju svetovne finančne in gospodarske krize leta 2009. Empirične analize vpliva konkurenčnosti držav EU na uspešnost soočanja s svetovno finančno in gospodarsko krizo leta 2009 sem se lotila z uporabo treh metodoloških pristopov. Vpliv konkurenčnosti držav na uspešnost soočanja s krizo sem najprej analizirala s primerjavo povprečnih stopenj gospodarske rasti – rasti BDP po skupinah držav razvrščenih po konkurenčnosti; potem sem izračunala korelacijske koeficiente med vrednostjo WEF-ovega indeksa konkurenčnosti v letu 2007 in stopnjo gospodarske rasti – upada BDP v letu 2009 in med vrednostjo WEF-ovega indeksa konkurenčnosti v letu 2007 in povprečno stopnjo gospodarske rasti v obdobju od leta 2010 do leta 2015 oziroma številom let, ki so jih države potrebovale, da so spet dosegle pred-krizni nivo BDP, in nato uporabila še regresijsko analizo v okviru katere sem testirala več regresijskih modelov, s katerimi sem spet analizirala vpliv konkurenčnosti države na upad BDP ob nastopu krize v letu 2009 in vpliv konkurenčnosti na hitrost gospodarskega okrevanja.

Izračunani korelacijski koeficient med upadom BDP v letu 2009 in WEF-ovim indeksom konkurenčnosti države v letu 2007 so pokazali, da gre za neznatno povezanost med spremenljivkama in da upada BDP ob nastopu krize v letu 2009 ne moremo povezovati s konkurenčnostjo države. Višje vrednosti, ki nakazujejo sicer še vedno šibko pozitivno povezavo, pa sem dobila pri analizi moči povezave med povprečno stopnjo gospodarske rasti v obdobju od leta 2010 do leta 2015 in WEF-ovim indeksom konkurenčnosti države v letu 2007. Podobni so rezultati regresijske analize. Regresijski koeficient, ki kaže vpliv WEF-ovega indeksa konkurenčnosti države v letu 2007 na upad BDP ob nastopu krize v letu 2009 ni statistično značilen. Sem pa dobila pozitiven in statistično značilen regresijski koeficient, ki kaže vpliv konkurenčnosti države na gospodarsko rast v času okrevanja oziroma negativen in statistično značilen regresijski koeficient, ki kaže vpliv konkurenčnosti države število let, ki so jih države potrebovale, da so dosegle pred-krizni nivo BDP.

V okviru analize sem preverjala tudi, katere determinante konkurenčnosti so imele največji vpliv na gospodarsko rast oziroma okrevanje, kjer pa so rezultati manj značilni. Na podlagi rezultatov lahko kot ključni determinanti konkurenčnosti, ki so pozitivno in značilno vplivale na hitrost okrevanja, izpostavim le razvitost finančnega trga pred krizo, tehnološko pripravljenost države, tako pred krizo kot v času okrevanja, in učinkovitost trgov blaga in storitev ter trga dela v času okrevanja.

Na podlagi rezultatov empirične analize tako sklepam, da upad gospodarske aktivnosti ob nastopu krize ni bil odvisen od konkurenčnosti države, je pa na drugi strani, mogoče zaznati značilno hitrejše okrevanje bolj konkurenčnih držav. Rezultati tako ne potrjujejo prve postavljene hipoteze, da so bolj konkurenčne EU države utrpele manjši upad gospodarske aktivnosti – upad BDP ob nastopu krize v letu 2009, na podlagi rezultatov pa lahko potrdim drugo postavljeno hipotezo, da so bolj konkurenčne EU države so po upadu gospodarske aktivnosti v letu 2009 hitreje okrevale.

Izsledki moje analize vpliva konkurenčnosti držav na uspešnost soočanja s svetovno finančno in gospodarsko krizo leta 2009 imajo pomembne implikacije tako za razumevanje konkurenčnosti in vplivov le-te na gospodarsko rast in blaginjo, kot tudi za oblikovalce politik. Moja analiza prispeva nov empirični dokaz o obstoju pozitivnega vpliva konkurenčnosti na gospodarsko rast tudi zunaj obdobja konjunktore oziroma »normalnih« ekonomskih razmer in tako potrjuje robustnost Porterjevega koncepta konkurenčnosti držav in vpliva konkurenčnosti na gospodarsko rast in blaginjo. Moja analiza daje oblikovalcem politik pomembne usmeritve in kaže potrebo po ustvarjanju ugodnih pogojev, za razvoj institucij, politik in faktorjev, ki določajo produktivnost v nekem gospodarstvu in omogočajo ustvarjanje vrednosti in prosperitete, saj tako lahko pomembno vplivajo na gospodarsko rast in blaginjo v državi in hitrost okrevanja v ekonomskih krizah.

6 Literatura

1. Ben Amar, Mohamed in Mohamed Tlili Hamdi. 2012. Global Competitiveness and Economic Growth: Empirical Verification for African Countries. *International Journal of Economics and Finance* 4 (6): 125–131.
2. Eurostat. 2016. *National Accounts (including GDP)*. Dostopno prek: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/national-accounts/statistics-illustrated> (20. junij 2016).
3. Evropska komisija. 2016. *Spring 2016 Economic Forecast: Staying the course amid high risks*. Bruselj: Evropska komisija.
4. Green, William, H. 2003. *Econometric Analysis*. New Jersey: Prentice Hall.
5. Hansen, Alvin. 1939. Economic Progress and Declining Population Growth. *American Economic Review* 29 (1): 1–15.
6. IMD. 2015. *IMD World Competitiveness Yearbook 2015*. Lausanne: International Institute for Management – IMD World Competitiveness Center.
7. Kitson, Michael, Ron Martin in Peter Tyler. 2004. Regional Competitiveness: An Elusive yet Key Concept? *Regional Studies* 38 (9): 991–999.
8. Košmelj, Blaženka in Jože Rován. 2007. *Statistično sklepanje*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
9. Krugman, Paul. 1990. *The Age of Diminished Expectations*. Cambridge: MIT Press.
10. McArthur, John W. in Jeffrey D. Sachs. 2002. The Growth Competitiveness Index: Measuring Technological Advancement and the Stages of Development, V *The Global Competitiveness Report 2001–2002*, ur. Michael E. Porter, Jeffrey. D. Sachs, Peter K. Cornelius, John W. McArthur in Klaus Schwab, 28–51. New York: Oxford University Press.
11. Olsson, Michael in Bernd-Joachim Schuller. 2012. Living Standard, Quality of Life, Globalization and Competitiveness in the EU and the Neighbour Countries – an Empirical Analysis. *Oeconomia* 11(19): 5–21.
12. Podobnik, Boris, Davor Horvatic, Dror Y. Kenett in H. Eugene Stanley. 2012. The Competitiveness versus the Wealth of a Country. *Scientific Reports* 2: 1–11.
13. Porter, Michael E. 1990. *Competitive Advantage of Nations: Creating and Sustaining Superior Performance*. New York: The Free Press.

14. Porter, Michael E. 1990. The Competitive Advantage of Nations. *Harvard Business Review March-April 1990*: 73–93.
15. Porter, Michael E, Mercedes Delgado, Christian Ketels in Scott Stern. 2008. Moving to a New Global Competitiveness Index. V *The Global Competitiveness Report 2008–2009*, ur. Klaus Schwab, 43–63. Geneva: World Economic Forum.
16. Sala-i-Martín, Xavier, Roberto Crotti, Attilio di Battista, Margareta Drzeniek Hanouz, Caroline Galvan, Thierry Geiger in Gaëlle Marti. 2015. Reaching Beyond the New Normal: Findings from the Global Competitiveness Index 2015–2016. V *The Global Competitiveness Report 2015–2016*, ur. Klaus Schwab, 3–42. Geneva: World Economic Forum.
17. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. 2014. Dostopno prek: <http://www.fran.si/130/sskj-slovar-slovenskega-knjiznegajezika> (5. junij 2016).
18. Svetovna banka. 2016. *GDP growth (annual %)*. Dostopno prek: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG> (20.junij 2016).
19. Summers, Lawrence H. 2016. The Age of Secular Stagnation: What It Is and What to Do About It. *Foreign Affairs*, March-April 2016: 2–9.
20. Varga, Janos. 2013. CEE region with growth potential: Competitiveness and innovation in the CEE countries. *Proceedings of the Multidisciplinary Academic Conference, 2013*: 1–17.
21. Vladimirovich Shkiotov, Sergei. 2013. *World Applied Sciences Journal* 25 (4): 684–689.
22. WEF. 2015. *The Global Competitiveness Report 2015-2016*. Geneva: World Economic Forum.